

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูพลศึกษาใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้นำมาเรียบเรียงเสนอตามลำดับ ดังนี้

ความหมายและหลักเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอน

1. ความหมายของพฤติกรรม
2. ความหมายของการสอน
3. ความหมายของพฤติกรรมการสอน
4. ความสำคัญของพฤติกรรมการสอน
5. หลักและลักษณะของพฤติกรรมการสอนที่ดี

ประโยชน์ของการสังเกตการสอน

จุดมุ่งหมายของวิชาพลศึกษา

พฤติกรรมการสอนพลศึกษา

1. ด้านคุณลักษณะส่วนตัวของครูผู้สอนพลศึกษา
2. ด้านการเตรียมการสอน
3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. ด้านการจูงใจและเสริมแรงทางการเรียน
5. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน
6. ด้านการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม
7. ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน

ความหมายและหลักเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์สอน

1. ความหมายของพฤติกรรม (Behavior)

พฤติกรรมเป็นคำที่นำมาใช้กันอย่างกว้างขวาง ความหมายของพฤติกรรม ได้มีผู้ให้ทัศนะต่างๆ กัน

สจวนศรี วิรัชชัย (2527 : 4) ให้ความหมายของพฤติกรรม โดยเน้นไปที่พฤติกรรมทางสังคม (Social Behavior) ว่าหมายถึง ปฏิบัติการที่เป็นความรู้ดีนึกคิด หรือการกระทำของบุคคลซึ่งมีสาเหตุจากคนอื่น ตัวเอง หรือสถานการณ์และสภาพแวดล้อมทางสังคม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2531 : 580) ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่าเป็นการกระทำหรือแสดงอาการออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด ความรู้สึก เพื่อตอบสนองสิ่งเร้า

อรุณ รักธรรม (2534 : 14) ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า หมายถึง กิริยาอาการที่แสดงออกหรือการเกิดปฏิบัติการเมื่อเผชิญกับสิ่งภายนอก การแสดงออกนั้นอาจเกิดจากอุปนิสัยที่ได้สะสม หรือเกิดจากความเคยชิน อันได้รับจากประสบการณ์และการอบรมก็ตาม การแสดงออกนี้อาจเป็นได้ทั้งรูปคล้ายตามหรือต่อต้าน และอาจเป็นได้ทั้งคุณและโทษต่อทั้งเจ้าของพฤติกรรมเองและหรือต่อสิ่งภายนอก

สุภามรณ์ โกสีย์ (2538 : 11) ให้ความหมายของพฤติกรรมตามแนวคิดของนักจิตวิทยาแนวพฤติกรรมศาสตร์ว่า พฤติกรรมหมายถึง การเคลื่อนไหวทางกายหรือทางสรีรวิทยาที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคม เป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้

กริช สืบสนธิ์ (2538 : 148) ได้กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำที่ปรากฏแก่การรับรู้ของผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา และอื่นๆ ซึ่งจะปรากฏให้เห็นเป็นภาพรวมของบุคคลผู้แสดงพฤติกรรมนั้นๆ เป็นสิ่งที่เลือกประพฤดิหรือแสดงออกได้

พวงทอง ป็องกัษ (2540 : 2) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า หมายถึง ปฏิบัติการหรือกิจกรรมทุกชนิดของสิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต ที่ปรากฏออกมาอาจจะสังเกตได้หรือไม่ได้

สร้อยตระกูล (ศิวยานนท์) อรรถมานะ (2542 : 14) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่าเป็นสิ่งที่บุคคล กลุ่ม หรือ องค์การประพฤติปฏิบัติ ซึ่งเป็นสิ่งที่เปิดเผย หรือซ่อนเร้น ทั้งนี้รวมถึงกระบวนการภายในอื่นๆ ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก ทัศนคติ

เคแกน และซีแกล (Kagan and Scgal) อ้างถึงใน ถวิต ชาราโกชน์ และสรันย์ คำวิสุข (2544 : 3) ได้อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างมากมายที่เป็นการกระทำของร่างกายในแต่ละวัน โดยเริ่มตั้งแต่ตื่นนอนจนจนเช้า หาว เหยียดแขนขา แต่งตัว และกินอาหารเช้า และยังมีกรกระทำอีกมากมายจนกระทั่งเราหลับไปที่เตียงนอนและนอนหลับ นั้นหมายความว่าตลอดวันหนึ่งที่ผ่านมา เราต้องเดิน พูด เวียน ทำงาน เล่น หัวเราะ หรือในบางครั้งก็ร้องไห้

จากความหมายดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมของมนุษย์ (และสัตว์) ที่แสดงออกมาหรือไม่แสดงออก ไม่ว่าจะกระทำนั้นผู้ที่จะกระทำโดยที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม และการกระทำหรือกิจกรรมนั้นคนอื่นจะสามารถสังเกตเห็นได้หรือไม่ก็ตาม

2. ความหมายของการสอน

การสอนเป็นงานที่สำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาทุกระดับ เพราะการสอนเป็นกิจกรรมและวิธีการถ่ายทอดของครูเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ นักการศึกษาต่างก็ยอมรับว่าการสอนเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา ดังนั้น ครูซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการจัดการเรียนการสอน จึงควรพัฒนาด้านการเรียนการสอนให้จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว มีความคงทนในการเรียนรู้สูง สามารถนำความรู้ไปใช้ได้เป็นอย่างดี และมีคุณลักษณะที่เหมาะสมตามหลักการหลักสูตรต้องการ

โรว์ และคันแดน (Hough and Duncan, 1970 : 2 - 4) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า การสอน หมายถึง กิจกรรมของบุคคลซึ่งมีหลักการและเหตุผล เป็นกิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้ ดังนั้น การสอนจึงเป็นกิจกรรมในแง่มุมต่างๆ 4 ด้าน คือ

1) ด้านหลักสูตร เป็นการศึกษาถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา ความเข้าใจจุดประสงค์ของแต่ละกลุ่มวิชา การตั้งจุดประสงค์ของการสอนให้ชัดเจน ตลอดจนการเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น

2) ด้านการสอน เป็นขั้นตอนของการเลือกวิธีสอนและเทคนิคของการสอนที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้

3) ด้านการวัดผล เป็นขั้นของการเลือกวิธีวัดผลที่เหมาะสม และขั้นของการวิเคราะห์ผล

4) ด้านการประเมินผลการสอน เป็นขั้นตอนในการประเมินผลทั้งหมด ตั้งแต่การวางจุดประสงค์การเรียนรู้ การเลือกเนื้อหา วิธีสอน ตลอดจนความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ของการวัดผลที่ครูได้กระทำ

กู๊ด (Good, 1973 : 588) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ใน 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก เป็นความหมายอย่างกว้างๆ หมายถึง การจัดสถานการณ์ สภาพการณ์หรือกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นระเบียบแบบแผน เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ลักษณะที่สอง เป็นความหมายอย่างแคบ หมายถึง การกระทำอันเป็นการอบรมสั่งสอนนักเรียนตามสถานศึกษาโดยทั่วไป

ไวลด์ (Wiles, 1975 : 126 อ้างถึงใน วัชจิวา พุทถนอม, 2544 : 33) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ 4 ลักษณะดังนี้คือ

1) การสอน คือ การชี้แนะ การช่วยเหลือ แนะนำการจัดหาวัสดุและส่งเสริมให้คิดทำสิ่งต่างๆ ที่ผู้เรียนอยากรู้หรืออยากเห็น

2) การสอน คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ โดยที่ผู้สอนเป็นผู้รวบรวมความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ตามความเป็นจริงให้ง่ายและน่าสนใจ เพื่อสะดวกแก่การที่ผู้เรียนจะได้เข้าใจและรับไว้ได้

3) การสอน คือ การที่ผู้สอนทำงานร่วมกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ รู้จักคิด รู้จักทำด้วยตนเอง

4) การสอน คือ การแนะแนวทางให้แก่ผู้เรียน โดยใช้วิธีสอนแบบต่างๆ และกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเจริญงอกงาม และพัฒนาการไปในทางที่พึงประสงค์ตรงกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2537 : 72) ให้ความหมายไว้เป็น 2 คำ คือ การสอน (Teaching) หมายถึง การถ่ายทอดความรู้จากครูไปสู่นักเรียน และการเรียนการสอน (Instruction) มีความหมายกว้างกว่าการสอน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอน เช่น การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมระหว่างสอน การทดสอบ เป็นต้น

ธีรพงศ์ แก่นอินทร์ (2539 : 3) อธิบายความหมายการเรียนการสอนว่า หมายถึง กระบวนการของความพยายามที่จะช่วยเหลือ สร้าง และชักจูงผู้เรียนไปสู่เป้าหมายบางประการ

จุไรรัตน์ นิพัทธศักดิ์ (2529 : 42) ได้กล่าวถึงการสอนว่า ผู้สอนจะต้องกำหนดแบบหรือกิจกรรมการสอนแก่นักเรียนเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงหลักสำคัญในการสอนคือ ความต้องการของผู้เรียน การตั้งใจ การฝึกทักษะ การจัดลำดับก่อนหลังให้สัมพันธ์กัน การแจ้งผลการเรียนอย่างสม่ำเสมอ (Feedback) รวมทั้งครูผู้สอนจะต้องเข้าใจด้วยว่าประสิทธิผลในการสอนแบบต่างๆ ที่เคยใช้ เช่นการสอนแบบบรรยายอภิปราย ทดลองและค้นคว้าด้วยตนเอง พิจารณาว่าการสอนแบบใดเกิดผลดีแก่ผู้เรียนมากที่สุด

ศุมน อมรวิวัฒน์ (2533 : 460) กล่าวว่า การสอนคือสถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่

1) มีความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับสิ่งแวดล้อม และครูกับนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม

2) ความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ใหม่

3) ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้

บันลือ พุทธะวัน (2537 : 14) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า การสอน คือการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ และจากผลแห่งการเรียนรู้นี้ย่อมทำให้ ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอก

จากความหมายของการสอนที่บรรดานักการศึกษาต่างๆ ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการสอนคือ ความพยายามของครูในการจัดประสบการณ์หรือกระทำกิจกรรมใดๆ ก็ตาม ที่เป็นกระบวนการให้การศึกษ ซึ่งต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน อันมีผลทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในทางที่พึงประสงค์

3. ความหมายของพฤติกรรมการสอน

พฤติกรรมการสอนของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนซึ่งครูผู้สอนที่ได้แสดงออกมาในขณะที่ทำการสอน กล่าวได้ว่ามีความสำคัญและมีผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาทางด้านต่างๆ ของนักเรียนเป็นอย่างมากที่จะ ได้รับความรู้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุดอันเกิดมาจากพฤติกรรมการสอนของครู

คำว่า “พฤติกรรมการสอน” ประกอบด้วยคำหลักสองคำ คือ “พฤติกรรม” และ “การสอน” ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2526 : 112) ให้ความหมายว่า พฤติกรรม เป็นการกระทำหรือกิจกรรมของมนุษย์ (และสัตว์) ทั้งที่เป็นการแสดงออกที่สังเกตได้และถูกควบคุมไม่แสดงออกให้เห็น เมื่อครูเป็นผู้แสดงออกก็เป็นพฤติกรรมของครู ด้านนักเรียนเป็นผู้แสดงออกก็เป็นพฤติกรรมของนักเรียน

ประทุม รอดประเสริฐ (2526 : 24) ได้ให้ความหมายของคำว่า พฤติกรรมเป็นลักษณะการกระทำของคนที่อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำที่ดีหรือการกระทำที่ไม่ดี

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2526 : 537) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมเป็นการกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิดและความรู้สึกเพื่อสนองตอบสิ่งเร้า

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาทางกล้ามเนื้อ ความคิด ความรู้สึก อาจจะสังเกตได้หรือไม่ได้ และอาจเป็นได้ทั้งการกระทำที่ดีและไม่ดี

ส่วนคำว่า “การสอน” วิชัย วงษ์ใหญ่ (2521 : 2) ให้ความหมายว่า การสอน หมายถึง การพยายามที่จะสร้างสถานการณ์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

จิระ รุญเจริญ (2525 : 145) ให้ความหมายว่า การสอน เป็นพฤติกรรมที่ครูและนักเรียน แสดงออกร่วมกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

เสริมศรี ไชยศรี (2526 : 12) ให้ความหมายว่า การสอน เป็นกระบวนการหรือการ ปฏิบัติที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์แวดล้อมเพื่อเร้าให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การสอน หมายถึง ความพยายามของครูในการจัด ประสบการณ์เพื่อกระตุ้นเร้าให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในทางที่พึงประสงค์

เมื่อนำความหมายของ พฤติกรรม และการสอน มารวมกันพอสรุปได้ว่า พฤติกรรม การสอน หมายถึง การกระทำที่ครูแสดงออกถึงความพยายามของครูในการจัดประสบการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเพื่อเร้ากระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไป ในทางที่พึงประสงค์

นอกจากนี้ แอนเดอร์สัน (Anderson, 1970 : 10 อ้างถึงใน กุลศรี พึ่งพันธ์, 2540 : 34) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการสอนไว้ว่า เป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่ครูแสดงออกเพื่อมุ่ง พัฒนานักศึกษาในด้านความรู้เจตคติ และทักษะตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ในกลุ่มวิชาต่างๆ

ยนต์ จุ่มจิต (2535 : 20) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ว่าเป็นตัวบ่งชี้ถึง ความสามารถ ในการปฏิบัติภารกิจของอาจารย์ที่สามารถสังเกตได้ ในขณะที่อาจารย์กำลังปฏิบัติ ภารกิจ หรือแสดงความสามารถในการสอน การพิจารณาพฤติกรรมของอาจารย์ อย่างเป็นระบบ ในสภาวะแวดล้อมทางการเรียนการสอน หรือในสภาพแวดล้อมของห้องเรียนจะช่วยกำหนดตัว บ่งชี้ที่เห็น ได้ชัดถึงความต้องการและความสามารถของอาจารย์ การประเมินพฤติกรรมการสอน ของอาจารย์จะเป็นการรวบรวมข้อมูลที่สามารถนำไปเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่าง ระหว่างพฤติกรรม การสอนของอาจารย์จะเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงรูปแบบการ สอนที่เหมาะสมต่อไป

สรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอน เป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่ครูแสดงออกในขณะที่ ปฏิบัติภารกิจการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนอีกทั้งพฤติกรรมการสอนแสดงให้เห็น ความสามารถของครูผู้สอน และการประเมินผลการสอนของครูผู้สอนจะนำไปสู่การปรับปรุง ประสิทธิภาพการสอนอย่างเป็นระบบ

4. ความสำคัญของพฤติกรรมการสอน

พฤติกรรมการสอนของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนักเรียน ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษา ถ้าครูมีพฤติกรรมการสอนที่ส่งเสริม การเรียนรู้ของนักเรียน ก็จะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และในทางกลับกันถ้า

ครูมีพฤติกรรมการสอนที่ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนก็จะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2524 : 121 - 124) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของพฤติกรรมการสอนของครูไว้ดังนี้

- 1) พฤติกรรมการสอนของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
 - 2) สมรรถภาพเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ และอุปนิสัยหรือบุคลิกภาพที่ก่อให้เกิดความสามารถในการกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่พึงประสงค์ได้ ครูที่ดีและมีประสิทธิภาพในการสอนจึงจำเป็นต้องมีสมรรถภาพด้านการปฏิบัติการสอน
 - 3) พฤติกรรมการสอนของครูแสดงออกได้หลายลักษณะต่างๆ กัน การที่ได้ทราบพฤติกรรมการสอนของครูที่เป็นปัจจุบัน จะช่วยให้ทราบแนวโน้มของพฤติกรรมการสอนของครูว่า เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ตามหลักการหรือไม่ อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนและควบคุมพฤติกรรมการสอนของครูได้
 - 4) ความเข้าใจแนวคิดของบทบาทและเข้าใจตนเอง จะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมการสอนของครู ได้ดีขึ้น
 - 5) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมการสอนของครูด้านการปฏิบัติการสอนจะช่วยให้ครูปรับปรุงแก้ไข ควบคุม และพัฒนาพฤติกรรมการสอนของตนเองได้
- กล่าวได้ว่าพฤติกรรมการสอนของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อคุณภาพการศึกษา ซึ่งส่งผลให้เห็นเด่นชัดในรูปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยพฤติกรรมที่ครูแสดงออกจะส่งเสริมหรือลดการเรียนรู้ของผู้เรียนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการสอนของครู เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

5. หลักและลักษณะของพฤติกรรมการสอนที่ดี

การที่ครูผู้สอนมีพฤติกรรมการสอนที่ดีเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้เกิดพัฒนาการที่ดีมีประสิทธิภาพสูงสุดจากการได้รับการเรียนรู้ที่เกิดจากพฤติกรรมการสอนที่ดีของครูผู้สอน

วรศักดิ์ เพ็ชรชอบ (2523 : 19) และฟอง เกิดแก้ว (2520 : 161) ได้เสนอแนะว่า ในการสอนกิจกรรมพลศึกษาที่จะให้ได้ผลดี ควรดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ

- 1) ดำเนินถึงความพอใจของนักเรียนและทำให้นักเรียนมีความพอใจกับกิจกรรมที่สอน
- 2) ทบทวนกิจกรรมที่แล้วมาที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สอน

3) อธิบายลักษณะและคุณค่าของกิจกรรมอย่างย่อๆ

4) จะต้องแน่ใจว่านักเรียนมีความพอใจ

บำรุง กถักเจริญ และฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2525 : 109 - 121) กล่าวถึงลักษณะการสอนที่ดีว่าควรมีลักษณะดังนี้

1) มีความมุ่งหมายของบทเรียน และให้มีการเตรียมเนื้อหา อุปกรณ์ การประเมินผลให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น

2) ต้องยึดเด็กเป็นหลัก

3) ครูต้องสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับการเรียนรู้

4) ควรมุ่งให้เด็กได้ทั้งความรู้ความสามารถ ทักษะและเจตคติ

5) ต้องเน้นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่

6) ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดค้นหาเหตุผลความเป็นไป

7) ควรจะสัมพันธ์กับเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

8) เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

9) ไม่ควรยึดมั่นแต่เพียงวิธีสอนวิธีใดวิธีหนึ่ง

10) ต้องมีการประเมินผลตลอดเวลา

11) การสอนที่ดีย่อมเริ่มต้นจากการตั้งความมุ่งหมาย การกำหนดวิธีสอน การใช้อุปกรณ์และการวัดผลให้สอดคล้องกับตารางวิเคราะห์หลักสูตร โครงการสอนและประมวลการสอน

ชาอุชัย ศรีไสยเพชร (2525 : 109) ได้เสนอแนวการสอนที่ดีไว้ดังนี้

1) ต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงมากที่สุด

2) ต้องมีจุดประสงค์ของบทเรียน

3) ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

4) ต้องมีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา

5) ต้องมีการเตรียมการสอนอย่างดี

6) ต้องมีสื่อการสอน

7) ต้องส่งเสริมให้นักเรียนทำงานเป็นหมู่คณะ

8) ต้องมุ่งให้เด็กได้รับทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี

9) ต้องใช้วิธีสอนหลายแบบปนกัน

10) ต้องมีกิจกรรมให้นักเรียนทำ

11) ต้องมีการจูงใจ

- 12) ต้องเปิด โอกาสให้นักเรียนคิดหาเหตุผล
- 13) ต้องสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับการเรียนรู้
- 14) ต้องส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ
- 15) ควรสอนให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสมากที่สุด
- 16) สอนตามกฎแห่งการเรียนรู้
- 17) ต้องส่งเสริมให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- 18) ต้องสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน
- 19) ต้องมีการเฝ้าความสนใจก่อนทำการสอนเสมอ

จากแนวความคิดเกี่ยวกับหลักและลักษณะพฤติกรรมการสอนที่ดี ดวงเดือน พยอมหอม (2540 : 25 - 26) กล่าวสรุปถึงหลักและลักษณะพฤติกรรมที่ดีว่ามีสาระสำคัญ ดังนี้

- 1) มีการเตรียมและวางแผนการสอนที่ดีล่วงหน้าทั้งด้านการตั้งวัตถุประสงค์ในกิจกรรม การเรียนการสอน การใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน ตลอดจนการประเมินผล
- 2) การสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและพยายามให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง โดยการได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างทั่วถึง
- 3) ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย และเหมาะสมกับเรื่องที่สอน
- 4) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน รวมถึงคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย
- 5) สอนตามกฎแห่งการเรียนรู้ มีการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ในแต่ละเรื่อง
- 6) สอนให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ต่างๆ ในการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
- 7) มีการติดตามประเมินผลและแจ้งให้ผู้เรียนทราบ ตลอดจนติดตามปรับปรุงข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

ประโยชน์ของการสังเกตพฤติกรรมการสอน

ประโยชน์ของการสังเกตพฤติกรรมการสอนอย่างมีระบบ มีดังนี้

1. ใช้สำหรับการตรวจสอบ หรือประเมินพฤติกรรมการสอนโดยเพื่อนครูด้วยกัน หัวหน้าหมวด ผู้บริหาร หรือศึกษานิเทศก์

2. สามารถใช้ในการนิเทศก์การศึกษา โดยทำให้ผู้นิเทศก์การศึกษาสามารถทราบความต้องการของครูผู้สอนว่า ครูผู้สอนมีความต้องการความช่วยเหลือด้านใด และครูผู้สอนเองก็จะทราบพฤติกรรมการสอนของตนเองว่ามีข้อบกพร่องในเรื่องใด ต้องการให้นิเทศก์ช่วยเหลือด้านใดบ้าง ทำให้สามารถปรับปรุงตนเองได้ง่ายขึ้น การสังเกตการสอนนับเป็นส่วนสำคัญในการนิเทศก์แบบ คลินิก ซึ่งถือว่าต้องนิเทศก์ตามความต้องการของครูผู้สอน มิใช่ให้นิเทศก์ตามความต้องการของผู้นิเทศก์ การสังเกตการสอนจึงเป็นส่วนหนึ่งในการหาความต้องการที่แท้จริงของผู้สอนและผู้สอนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือนั้นด้วย

3. เป็นข้อมูลอย่างหนึ่งในการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งวัดประสิทธิภาพของวิธีการสอนและการเรียนรู้

4. สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยได้ การสังเกตการสอนของครูในชั้นเรียน นับได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมากในการพัฒนาการสอนและปรับปรุงคุณภาพของครูซึ่งจะช่วยให้การดำเนินการสอนได้บรรลุความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาอีกด้วย

จุดมุ่งหมายของวิชาพลศึกษา

ปรัชญา แนวคิด และเป้าหมายของวิชาพลศึกษามุ่งพัฒนาพฤติกรรม 5 ด้านของผู้เรียน ดังนี้

1) พัฒนาการด้านความรู้ (Cognitive Domain) เป็นความสามารถในการใช้ทักษะทางสติปัญญาที่แสดงออกมาเป็นความเข้าใจ ความสามารถในการวิเคราะห์ จดจำ ตีความ แปลความ แก้ไขปัญหา ประเมินผล ฯลฯ

2) พัฒนาการด้านเจตคติ (Affective Domain) เป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับความสนใจ การเห็นคุณค่า ความนิยมชมชอบ อันแสดงถึงอารมณ์และความรู้สึกต่างๆ

3) พัฒนาการด้านทักษะ (Psychomotor or Skill Domain) เป็นพัฒนาการที่เกิดจากการทำงานประสานสัมพันธ์กันระหว่างระบบประสาทกับกล้ามเนื้อที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวที่มีประสิทธิภาพ

4) พัฒนาการด้านสมรรถภาพทางกาย (Physical Fitness Domain) เป็นความสามารถของร่างกายในการปฏิบัติหน้าที่ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถสวมนพลังงานไว้ใช้ยามฉุกเฉิน ขามว่างและขามเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายได้หลากหลายรูปแบบ

5) พัฒนาการด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์หรือด้านสังคม (Social Domain) เป็นความสามารถในการปรับตัว การเป็นผู้นำผู้ตาม การปฏิบัติตามกฎกติกา ระเบียบ วินัย อดทน ยุติธรรมซื่อสัตย์ มีน้ำใจนักกีฬา มีคุณธรรม จริยธรรม ฯลฯ

พัฒนาการของพฤติกรรมทั้ง 5 ด้านของผู้เรียนเป็นผลรวมการเปลี่ยนแปลงของบุคคลที่มีสาเหตุมาจากการเกิดประสบการณ์ตรงในการเข้าร่วมกิจกรรมการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย และการเล่นกีฬาชนิดต่างๆ ที่รวมเรียกว่า กิจกรรมพลศึกษา (กรมวิชาการ, 2544 : 18)

พฤติกรรมการสอนพลศึกษา

ในการสอนวิชาพลศึกษา (วรศักดิ์ เพ็ชรชอบ, 2527 : 118 - 119) ได้ให้คำแนะนำในการสอนโดยทั่วไป ควรปฏิบัติดังนี้

- 1) การสอนควรกำหนดจุดมุ่งหมายที่แน่ชัด
- 2) ให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมโดยทั่วถึงกัน
- 3) ทำบทเรียนให้มีความสนุกสนาน
- 4) สามารถสาธิตหรือวิเคราะห์ลักษณะท่าทางของการเคลื่อนไหวในส่วนต่างๆ ของร่างกายในทักษะที่จะสอนนั้นได้
- 5) ครูควรเข้าใจในเสียงดังของนักเรียนว่า เสียงดังนั้นเป็นเสียงดังจากความสนุกสนานหรือตื่นเต้นจากการเรียนวิชาพลศึกษา
- 6) ถ้าหากว่าครูพลศึกษาใช้นกหวีด นักเรียนควรจะได้ทราบสัญญาณนกหวีดนั้นว่าหมายถึงอะไร
- 7) ครูผู้สอนจะต้องมีทัศนคติที่ดีกับนักเรียนทุกคน
- 8) ครูควรเคารพและเชื่อในความสามารถของนักเรียน
- 9) ครูไม่ควรใช้เวลาพูดหรือบรรยายให้นักเรียนฟังมากเกินไป เพื่อให้ นักเรียนมีโอกาสมีส่วนร่วมในกิจกรรมพลศึกษาทันที
- 10) ความสำเร็จในการเรียนเป็นหัวใจสำคัญในการที่จะให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาพลศึกษา
- 11) การสอนครูควรเน้นในท่าที่ถูกมากกว่าผิดและหมุนเวียนช่วยเหลือให้นักเรียนได้ทั่วถึงกัน
- 12) ถ้ามีการอธิบายกติกาการเล่น ควรเป็นไปอย่างสั้นๆ และเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น
- 13) การสอนวิชาพลศึกษาทุกครั้ง ควรปลูกฝังคุณธรรมในตัวนักเรียนควบคู่กันไปด้วย

14) ในการสอนวิชาพลศึกษานั้น ครูควรระลึกอยู่เสมอว่า เราสอนนักเรียนเพื่อให้ นักเรียนได้รับการศึกษาโดยวิธีการของการพลศึกษา

15) ครูพลศึกษาจะต้องสอน จะต้องช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้ นักเรียนสามารถบรรลุผล ได้ตามที่กำหนดไว้ ไม่ใช่ว่าคอยยืนอยู่เฉยๆ

และยังกล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพลศึกษาควรดำเนินการตามขั้นตอน ซึ่งแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) การอบอุ่นร่างกาย เพื่อเป็นการกระตุ้นระบบต่างๆ ของร่างกายให้พร้อมที่จะทำการ เคลื่อนไหว ซึ่งการอบอุ่นร่างกายควรใช้เวลาอย่างน้อย 5-7 นาที ทำบริหารควรใช้กล้ามเนื้อมัด ใหญ่ๆ ของร่างกาย เริ่มจากวิธีการช้าและเบาๆ ก่อน

2) การอธิบายและสาธิต เป็นขั้นตอนการสอนที่จะให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจใน สิ่งที่เรียนเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการฝึกหัดและเล่นต่อไป ในการอธิบายและสาธิตครูควร แยกแยะให้ผู้เรียนเห็นจากง่ายไปยาก และควรให้ผู้เรียนมีโอกาสดองทำตามที่ครูสาธิตด้วยมือเปล่า จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ดีขึ้น

3) การฝึกหัดเพื่อให้มีทักษะ เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนได้มีความรู้และทักษะ ที่เรียนนำไปเล่นด้วยความสนุกสนานต่อไป ขั้นตอนของการฝึกหัดถ้าจะให้ ได้ผลดีครูควรเตรียม อุปกรณ์มาอย่างเพียงพอ แบบฝึกหัดควรเริ่มจากง่ายไปหายากและเป็นแบบฝึกหัดสำหรับกีฬา ประเภทนั้นๆ ตลอดระยะเวลาฝึกครูควรต้องช่วยเหลือ

4) การนำสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว ไปใช้เล่นเพื่อความสนุกสนาน เป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้นำทักษะที่ได้เรียนไปแล้ว ไปใช้อย่างสนุกสนาน ครูอาจจัดให้นักเรียนได้เล่นอย่าง สนุกสนานด้วยการแข่งขัน ควรให้ผู้เรียนได้เล่นในสิ่งที่เรียน

5) การสรุปและสุภาพปฏิบัติ ขั้นตอนนี้เพื่อเป็นการสรุปผลและประเมินผลเกี่ยวกับบทเรียน ในชั่วโมงนั้นเพื่อผลงานด้านสุขนิสัยก่อนหมดเวลาสอน 5-8 นาที ครูควรสรุปผลและประเมินผล การเรียนในชั่วโมงนั้น โดยครูอาจเตรียมแบบทดสอบมาให้ให้นักเรียนทำ ให้สาธิตหรือใช้วิธีการ สังเกตและสรุปให้ผู้เรียนทราบและครูควรเน้นในเรื่องของสุภาพปฏิบัติด้วย (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2527 : 76)

นอกจากนั้นยังได้สรุปหน้าที่ของครูพลศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนไว้ดังนี้ คือ

- 1) ศึกษาและเข้าใจในหลักสูตรที่จะสอน
- 2) ศึกษาและเข้าใจในตัวนักเรียนที่จะสอน
- 3) วางวัตถุประสงค์ในการสอนประจำปี ประจำภาค และประจำชั่วโมง
- 4) วางโครงการสอนประจำปี ประจำภาค และประจำชั่วโมง

- 5) จัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์การสอน
- 6) ศึกษาวิธีการสอนใหม่ๆ เพื่อให้การสอนได้บรรลุวัตถุประสงค์
- 7) ทดสอบ ประเมินผลการเรียนของนักเรียนและให้คะแนนนักเรียน
- 8) เป็นที่ปรึกษาแก่นักเรียนทั้งในด้านส่วนตัวและด้านการเรียนการสอน
- 9) ตรวจสอบและให้คำแนะนำทางด้านสุขภาพแก่นักเรียน
- 10) จัดกิจกรรมพิเศษให้แก่นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ หรือนักเรียนที่สภาพร่างกายที่ไม่สามารถมีส่วนร่วมร่วมกับคนอื่นๆ ได้ตามปกติ
- 11) ทำระเบียบเกี่ยวกับการเรียนการสอนและพัฒนาของนักเรียน
- 12) ตรวจสอบ และปรับปรุงซ่อมแซมสถานที่และอุปกรณ์ ให้อยู่ในสภาพใช้ได้

ตลอดเวลา

- 13) ทำบัญชีอุปกรณ์ วางระเบียบการยืมการส่งคืนอุปกรณ์
- 14) จัดหาระเบียบข้อบังคับและนโยบายของสายวิชาโดยเคร่งครัด
- 15) ทำตัวเป็นตัวอย่างและประชาสัมพันธ์ในรายวิชา (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2523 : 32)
 สุขวานันต์ อ่วมสะอาด (2539 : 15) ได้เสนอข้อควรคำนึงในการจัดกิจกรรมพลศึกษาในโรงเรียนไว้ดังนี้
 - 1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพลศึกษาใน โรงเรียนนั้นควรที่จะจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับระดับความสามารถและความสนใจของนักเรียน
 - 2) อาจารย์ผู้สอนวิชาพลศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาทางกิจกรรมทางพลศึกษาที่ได้จัดขึ้น รวมไปถึงวิธีใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนเป็นอย่างดี
 - 3) ควรได้มีการจัดสถานที่ อุปกรณ์ พร้อมทั้งการแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้ก่อนที่จะได้กำหนดกิจกรรม
 - 4) อาจารย์ผู้สอนจะต้องศึกษาและมีความเข้าใจในวัย เพศ หรือระดับของนักเรียนและสามารถเตรียมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับกิจกรรม และระดับของนักเรียน
 - 5) กิจกรรมที่ได้จัดขึ้นจะสามารถช่วยทำให้นักเรียนได้มีพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ทั้งในด้านการพัฒนาเป็นรายบุคคล และพัฒนากลุ่ม
 - 6) กิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถทำให้นักเรียนได้มีทักษะพื้นฐานในการเคลื่อนไหวได้อย่างถูกต้อง และปฏิบัติตนอยู่ในกติกา ระเบียบวินัยที่ดี
 - 7) ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม และเกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเองได้

วาสนา คุณาอภิสิทธิ์ (2539 : 259) ได้กล่าวถึงลักษณะของกิจกรรมพลศึกษา ไว้ดังนี้

- 1) การสอนพลศึกษาในชั้นเรียน (Class Instruction) เน้นเรื่องประสบการณ์พลศึกษา โดยการจัดกิจกรรมให้นักเรียนทุกคนทั้งชายและหญิงในชั่วโมงสอนตามปกติ
- 2) กิจกรรมพลศึกษาพิเศษ (Adapted Activity) เป็นการจัดกิจกรรมต่อเนื่องให้สนองตอบต่อความต้องการและความสนใจของนักเรียนที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนได้ตามปกติ หรือจัดเวลาพิเศษสำหรับนักเรียนที่อยากรู้มากขึ้น
- 3) การจัดกิจกรรมกีฬาระหว่างห้อง (Extraclass Athletic Activity) เป็นโปรแกรมต่อเนื่องกับการสอนในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมด้วยการฝึกและการแข่งขัน
- 4) การแข่งขันกีฬาในโรงเรียน (Intramural Activity) เป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมพลศึกษา ซึ่งต้องจัดและดำเนินการอยู่ภายในโรงเรียน พร้อมทั้งให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วม
- 5) การแข่งขันกีฬาเป็นพิเศษ (Extramural Activity) เป็นการจัดการแข่งขันกีฬาเพื่อให้นักเรียนได้เข้าร่วมในวันพิเศษต่างๆ โดยอาจมีนักเรียนจากโรงเรียนอื่นเข้าร่วมด้วย แต่ไม่ใช่เป็นการแข่งขันความเป็นผู้ชนะเลิศ
- 6) การแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียน (Interscholastic Athletic Activity) เป็นโปรแกรมที่มีตัวแทนจากโรงเรียนต่างๆ มาแข่งขัน ซึ่งรวมทั้งการแข่งขันกีฬาประจำปี และมีการจัดรูปแบบการดำเนินการเพื่อครองความเป็นผู้ชนะเลิศด้วย
- 7) การแข่งขันกีฬาเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ (Related Activity) เป็นการแข่งขันระหว่างชุมชน สมาคมหรือกลุ่มต่างๆ ของนักเรียน เป็นการจัดเพื่อเสริมสร้างโปรแกรมพลศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- 8) กิจกรรมพลศึกษาเพื่อนันทนาการ (Recreational Activity) เป็นการจัดกิจกรรมพลศึกษาให้นักเรียนได้เล่นได้ฝึกในเวลาว่าง นอกเหนือจากเวลาเรียนและเวลาแข่งขันต่างๆ การได้ฝึกเพิ่มเติมจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มั่นคงยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป ครูผู้สอนจะต้องมีพฤติกรรมการสอนที่ดีมีเทคนิควิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ สามารถถ่ายทอดวิชาความรู้ ทักษะคิดและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ตลอดจนความสามารถของครูในการจัดกิจกรรมทางพลศึกษา การสอนวิชาพลศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอนที่ต้องทำความเข้าใจซึ่งกันและกันที่ถูกต้อง การสอนของครูไม่ใช่เป็นการนำเอาความรู้มาบอกผู้เรียนเท่านั้น ครูพลศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้บรรลุตามที่ต้องการ

จะเห็นได้ว่าการสอนเป็นกระบวนการกระทำระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เป็นแนวทางส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ เพื่อให้ตนเองได้พัฒนาในด้านที่ต้องการ การสอนของผู้สอนจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้สอนในขณะที่ทำการสอน ถ้าหากพฤติกรรมของผู้สอนเหมาะสมกับบทเรียนผู้เรียนที่สามารถตอบสนองในด้านการรับรู้ได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าพฤติกรรมการสอนพลศึกษา ควรประกอบด้วยพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. ด้านคุณลักษณะส่วนตัวในการสอน

คุณลักษณะส่วนตัวในการสอน หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นลักษณะประจำตัวของบุคคลแต่ละพฤติกรรมเป็นส่วนประกอบของบุคลิกภาพเป็นลักษณะส่วนรวมของพฤติกรรมของบุคคลนั้นทั้งในด้านชีวิตส่วนตัว การทำงาน และสังคม คุณลักษณะส่วนตัวในการสอนของครูจึงมีความสำคัญ ครูควรมีบุคลิกภาพที่ชวนให้นักเรียนเข้าใกล้เพื่อช่วยให้ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เป็นปัจจัยให้การเรียนการสอนสมบูรณ์บุคลิกภาพที่สำคัญสำหรับครูได้แก่ ลักษณะภายนอก ลักษณะทางสังคม สุขภาพ เลี้ยงและการพูด อุปนิสัยและความประพฤติ

การศึกษาถึงคุณลักษณะของครูที่ตีความทัศนะของบุคคลต่างๆ มีมากมายเพื่อให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ตนเอง สังคม และประเทศ ได้มีผู้ทำการวิจัยและกล่าวถึงครูพลศึกษาในด้านคุณลักษณะ คุณสมบัติ สถานภาพ ของครูพลศึกษา และความคิดเห็นของบุคคลต่างๆ ดังนี้

วรศักดิ์ เพียรชอบ (2527 : 52) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูพลศึกษาไว้อย่างครอบคลุม ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีความรู้ดี ทั้งในด้านวิชาการศึกษาทั่วไป วิชาครู และวิชาพลศึกษา
- 2) เป็นผู้ที่มีความศรัทธาในวิชาชีพพลศึกษาอย่างแท้จริง
- 3) เป็นผู้ที่มีความรู้ลึกในความรับผิดชอบสูง
- 4) เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และกระตือรือร้น
- 5) เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีสุขภาพสมบูรณ์
- 6) เป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีจิตใจโอบอ้อมอารีย์เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา
- 7) เป็นผู้ที่รักเด็ก มีอารมณ์สนุกสนานร่าเริง นอกจากนี้เพื่อให้ครูพลศึกษาเป็นผู้ที่

งามพร้อมทั้งกาย วาจา ใจ นอกจากจะเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว ควรจะเป็นผู้ที่มีธรรมะแท้จิ่ง ลิ้มปไครรัตน์ (2528 : 68 - 70) กล่าวว่า คุณลักษณะที่สำคัญของครูพลศึกษาควรประกอบด้วย

- 1) เป็นผู้ที่มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ

2) เป็นผู้มีความสามารถในการฝึก การสอนและการมีส่วนร่วมในกีฬาต่างๆ ได้

หลายประเภท

3) มีความต้องการและพร้อมที่จะให้บริการแก่นักเรียนและบุคคลทั่วไป

4) มีความสามารถที่จะทำให้ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกพึงพอใจ และอยากจะทำฝึกรหรือเล่นกีฬา

ต่อไป

5) เป็นผู้ที่รูปร่างและลักษณะท่าทางเหมาะสมกับอาชีพครูพลศึกษา

6) เป็นผู้ที่มีลักษณะของความเป็นผู้นำ

7) มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และพยายามปลุกฝังให้นักเรียนมีคุณสมบัติของผู้มีน้ำใจเป็น

นักกีฬา

8) เป็นผู้ที่มีหลักการหรืออุดมคติของตนเอง มีบุคลิกภาพดี และมีคุณธรรม

ยนต์ จุ่มจิต (2531 : 79) กล่าวไว้ว่า อาจารย์ที่พึงประสงค์ต้องประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1) บุคลิกลักษณะของผู้สอนดี หมายถึง บุคลิกลักษณะของผู้สอนทางร่างกายและจิตใจ เช่น รูปร่าง หน้าตาท่าทางสง่าผ่าเผย แต่งกายเรียบร้อย พุดจาไพเราะ นุ่มนวล สงบเสงี่ยม มีลักษณะเป็นผู้นำน่าเชื่อถือ เป็นต้น

2) คุณสมบัติส่วนตัวดี เช่น สุขปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาด มีความรู้กว้างขวาง เชื้อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ กระตือรือร้น และสุขภาพอนามัยดี

3) มีความสามารถในการสอนและการปกครอง หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือ สอนดีและปกครองนักเรียนได้ดี เช่น อธิบายได้แจ่มชัด เด็กปฏิบัติตามได้ สอนแล้วเด็กสามารถคิดแก้ปัญหาต่างๆ ได้ สอนสนุกและสามารถปกครองนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยตลอดเวลา เป็นต้น

4) ประพฤติดี เช่น สะวนการกระทำที่เป็นอบาฆมุขทั้งปวง กระทำแต่สิ่งที่เป็นกายสุจริต วชิสุจริต และมโนสุจริต

5) มีจรรยาอาจารย์และคุณธรรมสูง เช่น ซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพอาจารย์ เสียสละ มีเมตตา กรุณา ยุติธรรม มานะอดทน เป็นต้น

6) มนุษย์สัมพันธ์ดีกับผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน การให้ความสำคัญที่สถานศึกษามีต่ออาจารย์นั้น ที่สำคัญที่สุดคือการสอน อาจารย์จะต้องตระหนักถึงวิชาความรู้ที่ตนรับผิดชอบให้กว้างขวางลึกซึ้งเชี่ยวชาญ พร้อมทั้งจะให้ความรู้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถและการละทิ้งหน้าที่ในการสอน ถือว่าเป็นความบกพร่องในหน้าที่อย่างยิ่งผิดจรรยาบรรณวิชาชีพ

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชซึ่งพระราชทานแก่ครูอาวุโสประจำปี 2522 เมื่อวันที่อังคารที่ 28 ตุลาคม 2523 (อ้างถึงใน ยนต์ ชุ่มจิต, 2534 : 97 - 98) มีข้อความที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของครูที่คิดคนหนึ่งว่า

“...ครูที่แท้นั้นต้องเป็นผู้กระทำแต่ความดี คือ

- ต้องหมั่นขยันและอดสาหัส พากเพียร
- ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ
- ต้องหนักแน่น อดกลั้นและอดทน
- ต้องรักษาวินัย ถ้ามรมระวังความประพฤติของคนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนอันดีงาม
- ต้องปลื้มปลื้มใจจากความสะอาดสบาย และความสนุกรื่นเริงที่ไม่สมควรแก่เกียรติภูมิของคน
- ต้องตั้งใจให้มั่นคงแน่วแน่
- ต้องซื่อสัตย์รักษาความจริงใจ
- ต้องเมตตาหวังดี
- ต้องวางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ
- ต้องอบรมปัญญาให้เพิ่มพูนสมบูรณ์ขึ้น ทั้งในด้านวิชาการและความฉลาดรอบรู้ในเหตุผล...”

ฟรอสท์ (Frost, 1973 : 184 - 185 อ้างถึงใน จรูญ ดอกบัวแก้ว 2538 : 13) ได้กล่าวถึงครูพลศึกษาที่มีประสิทธิภาพไว้ว่า ควรมีคุณสมบัติคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) มีความรู้ในหลักวิชาชีพครู
- 2) มีความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพลศึกษา
- 3) มีความรู้เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม
- 4) มีความรู้ความเข้าใจภาพซึ่งในศิลปวัฒนธรรม
- 5) มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเจริญเติบโตของร่างกาย
- 6) เข้าใจวิธีการและเทคนิคการสอนสาขาวิชาชีพของตน
- 7) มีความรู้ความเข้าใจด้านปรัชญาการศึกษาและปรัชญาการพลศึกษา
- 8) มีความสามารถในการสร้างหลักสูตรพลศึกษา
- 9) มีความรู้ด้านการบริหารงานพลศึกษา
- 10) มีความรู้ด้านการประเมินผลนักเรียน
- 11) มีความเข้าใจในสัมพันธ์ภาพภายในสังคม

12) เข้าใจประโยชน์ของการศึกษา กิจกรรมพลศึกษาและการออกกำลังกายที่มีผลต่อการพัฒนาบุคคล และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลอื่นๆ ด้วย

13) เข้าใจประโยชน์ของการพลศึกษา และสามารถนำไปช่วยเด็กให้ตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและการเป็นตัวของตัวเอง

14) เข้าใจในความเกี่ยวเนื่องกันของวิชาพลศึกษากับวิชาสุขศึกษา สันทนาการ และนำไปใช้เกี่ยวเนื่องกันได้

15) มีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในเทคโนโลยีใหม่ๆ ตลอดจนความก้าวหน้าในด้านภาษา คำศัพท์ใหม่ๆ

สรุป คุณลักษณะส่วนตัวของผู้สอน หมายถึง ลักษณะต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวบุคคลเป็นส่วนรวมซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะบุคคล นับตั้งแต่รูปร่างหน้าตา ลักษณะกิริยาท่าทาง สติปัญญา ความเชื่อมั่น ความสามารถในการปฏิบัติการสอน ความขยัน ความอดทน ความสนใจ สุขภาพ อารมณ์ ตลอดจนวิธีการพูดบุคลิกลักษณะของผู้สอนที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จ

จะเห็นได้ว่าครูพลศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญทางด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา เพราะเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้กับผู้เรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะส่วนตัวที่ดีในการสอนและการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านคุณลักษณะส่วนตัวในการสอน

จันทร์หา คลอดเพ็ง (2532 : 76 - 77) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนวิชาพลศึกษา และทัศนคติของอาจารย์ที่มีต่อคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนวิชาพลศึกษาในวิทยาลัยพลศึกษา โดยส่วนรวมหกด้านที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าคุณลักษณะที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน ส่วนรายชื่อในแต่ละด้านปรากฏผลดังต่อไปนี้

ด้านการสอน อาจารย์เห็นว่าคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนวิชาพลศึกษาที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านการนิเทศการสอน อาจารย์เห็นว่าคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนวิชาพลศึกษาที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านการให้คำปรึกษา อาจารย์เห็นว่าคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนวิชาพลศึกษาที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนของนักศึกษาอย่างละเอียด ส่วนข้ออื่นๆ อาจารย์เห็นว่าที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก

ด้านวิชาการ อาจารย์เห็นว่าคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนวิชาพลศึกษาที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ นำผลการวิจัยเกี่ยวกับงานด้านพลศึกษาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม เขียนตำราหรือเอกสารประกอบการสอนในรายวิชาที่สอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ และการจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ ได้ดีถึงระดับมาตรฐาน ส่วนข้ออื่นๆ อาจารย์เห็นว่าที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก

ด้านการบริการสังคม อาจารย์เห็นว่าคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนวิชาพลศึกษา ที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ให้ความร่วมมือในการแข่งขันกีฬา นักเรียนระดับจังหวัด และใช้ความรู้ความสามารถเป็นกรรมการตัดสินกีฬาที่ชุมชนจัดขึ้นได้ ส่วนข้ออื่นๆ อาจารย์เห็นว่าที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก

ด้านบุคลิกภาพ อาจารย์เห็นว่าคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนวิชาพลศึกษาที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมากทุกข้อ

เด็ดขาด รามสูต (2529 : ง - ๑) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถภาพของครูพลศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหาร โรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชาพลานามัย และครูพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัย พบว่า ทั้งผู้บริหาร โรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชาพลานามัย และครูพลศึกษามีความคิดเห็นว่า ครูพลศึกษาในโรงเรียนมัศึกษามีสมรรถภาพในด้านต่างๆ ต่อไปนี้อยู่ในระดับมาก คือ

ด้านหลักสูตรและวิชาการ ครูพลศึกษามีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดการแข่งขันกีฬาภายในและภายนอกโรงเรียน มีความสามารถในการตัดสินกีฬาได้ และมีความเข้าใจหลักการและปรัชญาทางพลศึกษา

ด้านการสอน ครูพลศึกษาสามารถอธิบายและสาธิตทักษะทางกีฬา สามารถจัดและปกครองชั้นเรียนได้อย่างเป็นระเบียบ มีประสิทธิภาพ มีความรู้ความเข้าใจในการสอนให้เด็กได้เล่นกีฬาได้หลายประเภท และสามารถสอนวิชาพลศึกษาให้บรรลุตามความมุ่งหมายที่วางไว้

ด้านการวัดและประเมินผล ครูพลศึกษามีน้ำใจนักกีฬา มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความกระฉับกระเฉง แคล้วคล่องว่องไวในการปฏิบัติงาน มีอารมณ์ขันและร่าเริงแจ่มใส และมีความอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งปวง

ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ครูพลศึกษามีความรักและศรัทธาในวิชาชีพพลศึกษา มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน มีความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม และเป็นผู้เสียสละเพื่อส่วนรวม

ด้านมนุษยสัมพันธ์ ครูพลศึกษาให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนและชุมชน มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเพื่อนครูและนักเรียน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นๆ ได้ดี

ด้านการอบรม การปกครอง และการเป็นผู้นำ ครูพลศึกษามีความยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รักษาความลับของทางราชการและนักเรียน ได้ดี และรู้จักหน้าที่ของคนที่มีส่วนรวม

ด้านสุขภาพ ครูพลศึกษามีความภูมิใจในตนเอง และอาชีพครูพลศึกษา เป็นผู้มีความสมรรถภาพทางกายดี และตระหนักในความสำคัญของการพลศึกษา และโครงการสุขภาพโรงเรียนที่มีต่อสุขภาพทางกาย สุขภาพทางจิตของตนเองและของนักเรียน

จรรยา คอกบัวแก้ว (2538 : 106) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 3 ซึ่งผลการวิจัย คุณลักษณะของครูพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 3 ในลักษณะรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายลักษณะ พบว่าด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง รองลงมาคือด้านคุณธรรม ด้านการปฏิบัติหน้าที่พิเศษต่างๆ

บุญจันทร์ มูลจันทร์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนพลศึกษาตามการรับรู้ของครูพลศึกษาและนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น” สรุปผลการวิจัย

1) พฤติกรรมการสอนด้านคุณลักษณะส่วนตัวในการสอนมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน 6 รายการ คือ แต่งกายเหมาะสมกับวิชาที่สอน ใช้ภาษาท่าทางและการพูดที่เหมาะสมสุภาพ แสดงกิจกรรมรยาทที่สุภาพในขณะที่สอน เข้าสอนและเลิกสอนตรงเวลา บอกให้เห็นคุณค่าของการเรียนวิชาพลศึกษา ช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส

2) พฤติกรรมการสอนด้านการวางแผนจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน 6 รายการ คือ มีการเตรียมการสอนล่วงหน้า สัมภาษณ์นักเรียนก่อนสอน มีแบบฝึกหัดทักษะหลายรูปแบบ การจัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลาที่สอน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมอุปกรณ์บันทึกนักเรียนที่มีโรคประจำตัว

3) พฤติกรรมการสอนด้านการนำเทคโนโลยีหรือวัสดุอุปกรณ์มาใช้มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน 6 รายการ คือ ใช้สื่อทัศนูปกรณ์เพื่อช่วยในการสอน นำวัสดุอุปกรณ์จากท้องถิ่นมาดัดแปลงเป็นอุปกรณ์กีฬา ฝึกให้นักเรียนใช้อุปกรณ์กีฬาในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพร่างกายและทักษะให้เหมาะสมกับเพศและวัย แนะนำนักเรียนเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์กีฬาและสถานที่

4) พฤติกรรมการสอนด้านลำดับขั้นตอนในระบบการสอนมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน 3 รายการ คือ บอกรายละเอียดเนื้อหาวิชาและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสอนแต่ละครั้ง ให้นักเรียนมีสุขปฏิบัติหลังการเรียนทุกครั้ง จัดแปลงวิธีการสอนและจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

5) พฤติกรรมด้านการเสริมแรงใจในชั้นเรียนมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน 4 รายการ คือ สร้างบทเรียนหรือกิจกรรมให้มีความสนุกสนาน กระตุ้นให้นักเรียนอยากจะทำกิจกรรมของตนเองอยู่เสมอ จัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับพลศึกษาและการแข่งขันกีฬาเป็นรายบุคคล

6) พฤติกรรมการสอนด้านการวัดผลและประเมินผลทางการเรียนการสอน บุคคลทั้ง 2 กลุ่มมีการรับรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกรายการ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะส่วนตัวในการสอนของครูดังกล่าวนี้สรุปได้ว่า คุณลักษณะส่วนตัวของครูผู้สอนเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เพราะถ้าครูผู้สอนมีคุณลักษณะส่วนตัวในการสอนไปในแนวทางที่คิดกล่าวข้างต้นก็จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังนั้น การที่ครูผู้สอนมีคุณลักษณะส่วนตัวในการสอนที่แตกต่างกัน ก็จะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่แตกต่างกันด้วยเช่นกัน

2. ด้านการเตรียมการสอน

การเตรียมการสอนเป็นการเตรียมการล่วงหน้าของครูที่จะต้องกระทำก่อนที่จะทำการสอนแต่ละครั้ง เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนของครูมีประสิทธิภาพ นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเตรียมการสอนของครูไว้ดังนี้

บำรุง กลัดเจริญ และฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2527 : 77) ให้ทรรศนะเกี่ยวกับการเตรียมการสอนว่า การเตรียมการสอนคือ การวางแผนการสอนล่วงหน้าเป็นการเตรียมตัวครูผู้สอน โดยการบันทึกการสอน การเตรียมสื่อการสอน

สุนน อมรวิวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ (2531 : 73) ได้ให้ความหมายของการเตรียมการสอนของครูว่า หมายถึง การศึกษาแผนการศึกษาและคู่มือครูทุกครั้งก่อนสอนทุกครั้ง และจัดทำกำหนดการสอนย่อย เตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนที่ควรใช้สื่อการเรียน และเครื่องมือวัดผลและประเมินผล

ประดิษฐ์ อินทร์บุรี (2535 : 25) กล่าวว่า การเตรียมการสอนเป็นการคาดการณ์หรือการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับการเลือกวิธีสอนสื่อการเรียนการสอน และการวัด

ประเมินผลให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เนื้อหาที่จะสอน และเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

บุญชม ศรีสะอาด (2537 : 43) กล่าวว่า การเตรียมการสอน เป็นการกำหนดไว้ล่วงหน้าว่า จะสอนใคร ในเนื้อหาใด สอนเมื่อใด สอนอย่างไรและเพื่อให้เกิดอะไร ซึ่งเมื่อถึงเวลาดังกล่าวจะดำเนินการสอนตามที่วางแผนไว้ ผู้สอนจะต้องคิดวางแผนและเตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างละเอียด รอบคอบ เหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินการตามที่กำหนดไว้อย่างได้ผลดี

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การเตรียมการสอน หมายถึง การวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เกี่ยวกับการศึกษาเอกสารต่างๆ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาที่จะสอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผล มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการเตรียมการสอนจะเป็นการเตรียมการที่มีระบบสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร

การเตรียมการสอนนอกจากจะทำให้การสอนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การเตรียมการสอนยังมีคุณค่าต่อการเรียนการสอนอีกด้วย ซึ่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2529 : 268 – 270) ได้กล่าวไว้ว่าการเตรียมการสอนมีคุณค่าดังต่อไปนี้ คือ

- 1) ช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจในการสอน เนื่องจากได้เตรียมสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไว้พร้อม
- 2) ช่วยให้การสอนดำเนินการไปตามทิศทางที่ต้องการ ไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง
- 3) ช่วยให้นักเรียนเรียนได้อย่างมีชีวิตชีวา สนุกสนาน คั่นต้นกับกิจกรรมและเกมต่างๆ
- 4) ทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ เนื่องจากกิจกรรมและประสบการณ์ที่จัดจะช่วยให้
นักเรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ได้
- 5) ช่วยขจัดคำถามที่ไม่เป็นประโยชน์
- 6) ทำให้ครูรู้ว่าการสอนน่าจะมีปัญหาที่ใด และควรแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร
- 7) ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ถูกต้องเหมาะสม และทันต่อ
เหตุการณ์ เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่เสมอของครู
- 8) ในกรณีที่ได้มีการบันทึกการเตรียมการสอนไว้ด้วย อาจจะช่วยแก้ปัญหาการสอนแทน
ครูที่ไม่ได้มาทำการสอนได้

สุพิน บุญชูวงศ์ (2531 : 7) กล่าวถึงหลักสำคัญในการวางแผนและการเตรียมการสอน 5 ประการ คือ

- 1) ต้องเขียนแผนการสอนที่ครอบคลุมซึ่งเรื่องที่จะสอน หัวเรื่อง กำหนด ความคิดรวบยอด จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียน สื่อการสอนและประเมินผล
- 2) ต้องมีการรวบรวมข้อมูลและเนื้อหาสาระที่จะสอนตามหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด

และจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

3) ต้องมีการวางแผนการผลิตหรือจัดหาสื่อการสอนเพื่อใช้ในกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

4) ต้องเตรียมแบบทดสอบ สำหรับให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

5) ต้อง “ซ้อม” สอนเพื่อจัดลำดับขั้นการสอนให้ตนเองแน่ใจว่าจะสอนนักเรียน ได้ดี

และมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ สุพิน บุญชูวงศ์ (2532 : 126) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเตรียมการสอนไว้ดังนี้

- 1) ช่วยสร้างความมั่นใจให้กับอาจารย์
- 2) นำไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอน
- 3) ช่วยให้อาจารย์รอบคอบเกี่ยวกับการเลือกความมุ่งหมายและกิจกรรมการเรียน
- 4) ช่วยสนองความต้องการของเด็กและความสนใจของเด็ก ได้เหมาะสม
- 5) ช่วยให้ประสบการณ์การเรียนการสอนมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน
- 6) ช่วยให้อาจารย์มีเวลาเตรียมสื่อการสอนก่อนทำการสอน
- 7) ช่วยให้การประเมินผลมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 32 – 34) ได้กำหนดไว้ใน การเตรียมการทำแผนการสอนนั้น ครูควรปฏิบัติดังนี้

1) ศึกษาหลักสูตร เพื่อให้เข้าใจหลักการ จุดหมาย โครงสร้างของกลุ่มประสบการณ์ จุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์ และคำอธิบายกลุ่มวิชา ซึ่งได้กล่าวถึงแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เนื้อหาสาระ ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ครูจะสอนในแต่ละรายวิชา

2) ศึกษาคู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือหลักการสอน แนวการสอน เพื่อให้เข้าใจจุดเน้นของหลักสูตร เหตุผลในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร สาระสำคัญที่ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูผู้สอน ตลอดจนกระบวนการต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอนในกลุ่มประสบการณ์

3) นำโครงสร้างเนื้อหาวิชา จุดหมายของกลุ่มประสบการณ์ และจุดประสงค์รายวิชามา กำหนดหัวข้อเนื้อหาหลัก หัวข้อเนื้อหาย่อย โดยให้สัมพันธ์กับอัตราเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในกลุ่มประสบการณ์ เป็นการทำการกำหนดการสอนระยะยาว

4) ศึกษาตัวอย่างแนวการสอน ในคู่มือครู แล้วจัดทำแผนการสอน กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน คบเวลาให้เหมาะสมกับหัวข้อเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละหัวข้อ เพื่อให้นำไปปรับให้เหมาะสมกับเวลาที่จัดไว้ในตารางเรียนแต่ละวันในแต่ละสัปดาห์ต่อไป

5) จัดทำแผนการสอน โดยครูจะต้องพิจารณาหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ มาประกอบ เช่น หนังสือค้นคว้า อ้างอิง สารระสำคัญสำหรับครู หนังสือเรียน สื่อการเรียนการสอน วัสดุสำหรับนักเรียนฝึกปฏิบัติ ข้อทดสอบสำหรับวัดและประเมินผลนักเรียน ในส่วนขององค์ประกอบของแผนการสอนนั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

- 5.1) สารระสำคัญ คือ ความคิดรวบยอดหรือหลักการ หรือโครงสร้างเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับหลังจากการเรียนการสอนในเรื่องนั้นๆ ไปแล้ว
- 5.2) จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ได้วิเคราะห์มาจากหลักสูตรในคำอธิบายรายวิชาเป็นสิ่งที่บอกให้ทราบว่าจัดการเรียนการสอนให้อยู่ในขั้นใดของทักษะ เช่น ชั้นความรู้ ความจำ ความเข้าใจ นำไปใช้ วิเคราะห์ และประเมินค่าเมื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้แล้ว ควรจะมีจุดประสงค์ย่อยเพื่อนำทางไปสู่การเรียนรู้ ปลายทางนั้นด้วย ฉะนั้นจุดประสงค์การเรียนรู้จะต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ ความครอบคลุม ความชัดเจน และความเหมาะสม
- 5.3) กิจกรรมการเรียนการสอน คือ การจัดสภาพการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ต้องเน้นกระบวนการที่ส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ได้ฝึกปฏิบัติทั้งงานกลุ่มและงานรายบุคคล ฉะนั้นกิจกรรมจะต้องเน้นให้ผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง มีความน่าสนใจ และความเหมาะสม
- 5.4) สื่อการเรียนการสอน คือ เครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น ฉะนั้น สื่อการเรียนการสอนที่ดีจะต้องมีความน่าสนใจ ความประหยัดและช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น
- 5.5) การวัดและประเมินผล คือ การประมาณค่าของสิ่งของต่างๆ เพื่อบอกคุณภาพของสิ่งนั้น เช่น การประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นการบอกคุณภาพว่านักเรียนมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใดเพื่อจะได้มีการพัฒนาหรือต้องปรับปรุงแก้ไขครูจะต้องใช้เครื่องมือหลายๆชนิดเพื่อจะได้ข้อมูลมากเพียงพอที่จะนำมาประกอบการวินิจฉัย
- 5.6) กิจกรรมเสนอแนะ คือ การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนในแต่ละจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่นักเรียนรวมทั้งกิจกรรมเพื่อซ่อมเสริมและการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรัก และเห็นคุณค่าของวิชาที่เรียน ฉะนั้น การเตรียมการสอนจึงมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมาก นอกจากนี้การเตรียมการสอนจะเป็นตัวบ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการสอนอีกด้วย นั่นคือการ

เตรียมการสอนหรือการวางแผนการสอนไว้ก่อนทำการสอน จะทำให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูด้านการเตรียมการสอน

กรันซ์ เสงพานิช (2528 : 98) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 ตามการรับรู้ของตนเองในด้านการเตรียมการสอน พบว่า ครูประถมศึกษารับรู้พฤติกรรมการเตรียมการสอนของตนเองในด้านนี้ โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

วิโรจน์ เลิศพงษ์ (2530 : 112 - 116) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในภาคตะวันออก พบว่า ครูที่สอนในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์มีพฤติกรรมการเตรียมการสอนอยู่ในระดับมาก ส่วนครูที่สอนในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มีพฤติกรรมการเตรียมการสอนอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการเตรียมการสอนของครูที่สอนในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์กับครูที่สอนในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ พบว่า พฤติกรรมการเตรียมการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ (2530 : 67 - 68) ได้ศึกษาพฤติกรรมของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสอนในด้านการเตรียมการสอนนั้น ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการเตรียมการสอนโดยจัดทำบันทึกการสอนล่วงหน้า บันทึกการสอนที่จัดทำสอดคล้องกับแผนการสอนโดยปรับเนื้อหาให้สอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และจัดทำให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ทั้งในด้านเนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลนอกจากนี้ได้มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนได้ครบตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน มีเพียงบางส่วนที่ครูผู้สอนดำเนินการและไม่ได้ดำเนินการในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และในส่วนที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้ดำเนินการคือ การจัดทำคู่มือประกอบการสอน และสร้างแบบฝึกเสริมทักษะ

ภิรมย์ ปริชญานันท์ (2532 : 75 - 76) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ในด้านการเตรียมการสอน พบว่าครูส่วนมากเตรียมการสอน โดยศึกษาจากคู่มือครู

การเตรียมอุปกรณ์การสอนเป็นการเตรียมการสอนที่ปฏิบัติน้อยที่สุด ซึ่งเมื่อนำเรื่องคุณภาพของโรงเรียนมาร่วมพิจารณา ปรากฏว่า การเตรียมการสอนจะพบในโรงเรียนที่มีคุณภาพดีมากที่สุด

ประติษฐ์ อินทร์บุรี (2535 : 77 - 80) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มโรงเรียนสหสัมพันธ์ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในด้านการเตรียมการสอน ครูมีพฤติกรรมการเตรียมการสอน 2 แบบ คือ แบบที่มีการเตรียมการสอนและทำบันทึกการสอนล่วงหน้า ซึ่งมีทั้งแบบละเอียดและบันทึกย่อ และแบบที่สองมีการเตรียมการสอนโดยศึกษาจากคู่มือครูและหนังสือเรียนก่อนทำการสอนแต่ละครั้งและไม่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

จากเอกสารเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูในด้านการเตรียมการสอน และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การเตรียมการสอนของครูมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน นั่นคือ พฤติกรรมด้านการเตรียมการสอนของครูส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังนั้น ความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชาเดียวกันในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ สาเหตุหนึ่งน่าจะมาจากองค์ประกอบด้านการเตรียมการสอนของครูที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่แตกต่างกันด้วย

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การเรียนการสอนจะบรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้นั้นขึ้นอยู่กับ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่ง เพราะกิจกรรมการเรียนการสอนถือว่าเป็นหัวใจของการศึกษา กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นวิถีทางที่จะนำนักเรียนไปสู่จุดประสงค์ของการเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดให้นักเรียนมีอยู่มาหลายชนิด ครูควรให้ความสำคัญและทราบแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากที่สุด เพื่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติการเรียนการสอนนั้น จะต้องจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบจึงจะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วิไลพร คุโณทัย (2530 : 19) กล่าวว่ากิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการณ์ของการจัดประสบการณ์ และการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จัดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าสนใจ และผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ทศนีย์ สุกเมธี (2533 : 189 - 190) ให้ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอนว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำขึ้นเพื่อให้การเรียนการสอนในครั้งนั้นๆ ได้ผลดี หมายถึง การสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนได้ทั้งความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลิน

สุพิน บุญชูวงศ์ (2534 : 74) กล่าวว่า การที่นักเรียนจะบรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตรได้นั้นก็จะต้องอาศัยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2535 : 156 - 157) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนตามหลักสูตรหรือโปรแกรมการศึกษา ซึ่งได้แก่ การสอนของครู การจัดการเรียน การจัดการรูปประจำวิชา เป็นต้น

ธีรพงศ์ แก่นอินทร์ (2537 : 17) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนเป็นกระบวนการของความพยายามที่จะช่วยเหลือ หรือสร้าง หรือชักจูงผู้เรียนไปสู่เป้าหมายบางประการ และได้อธิบายเพิ่มเติมว่ากระบวนการเรียนการสอนที่ดีมีคุณภาพ จะทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากระบวนการเรียนการสอนที่ไม่ดีไม่มีคุณภาพ

จากคำอธิบายและคำกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า งานด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่ครูผู้สอนจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2535 : 11 - 12) ได้ระบุว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีในระดับประถมศึกษา ควรยึดแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

- 1) การจัดการเรียนการสอนต้องจัดให้มีกระบวนการเรียนสำคัญพอกับเนื้อหา
- 2) การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นให้นักเรียนเป็นผู้แสดง ครูเป็นผู้กำกับ หรือเป็นผู้ดำเนินการ โดยใช้แผนการสอน คู่มือ และสื่อการเรียนต่างๆ เป็นแนวทางและเครื่องมือเพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติหรือศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
- 3) การจัดการเรียนการสอนต้องมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนค้นหาคำความรู้สรุปและคัดลั่นใจด้วยตนเอง
- 4) การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นภาคปฏิบัติควบคู่ไปกับภาคทฤษฎี หมายถึง การเรียนเรื่องที่ปฏิบัติได้ก็ให้มีการปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎี โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับท้องถิ่นและให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ
- 5) การส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการสอนหลายๆ รูปแบบ ความเหมาะสมของเนื้อหาและสภาพของนักเรียน เช่น บรรยาย อภิปราย ถามตอบ บทบาทสมมุติ แบ่งกลุ่มแก้ปัญหา ศึกษาปัญหาเป็นรายกลุ่มหรือรายบุคคล ค้นคว้า ศึกษาสถานนอกสถานที่ ทดลองสาธิต จัดนิทรรศการ ทำสมุดภาพใช้ไฮดรัสโคปกรณัม และวิธีระดมพลังสมอง

6) การจัดการเรียนการสอนควรเน้นกระบวนการกลุ่ม โดยถือหลักให้นักเรียนร่วมกันคิด ร่วมกันเรียน ร่วมกันแก้ปัญหา และร่วมกันรับผลที่เกิดขึ้น

ชินภัทร ภูมิรัตน (2533 : 24) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีกิจกรรมที่สำคัญ 2 ด้าน

1) กิจกรรมที่นักเรียนเป็นศูนย์กลาง หรือมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ (Student – centered Activities)

2) กิจกรรมที่ครูติดตามผลการเรียนของนักเรียน (Student – monitoring Activities) โรงเรียนใดก็ตามที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้และครูให้ความสนใจติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างใกล้ชิด โรงเรียนมีแนวโน้มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าโรงเรียนอื่น

นอกจากนี้กรมวิชาการ (2544 : 33) ได้ให้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ในหลักสูตร สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1) การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการ โครงการ องค์ความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น

2) การจัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ และความสามารถ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชมรมทางวิชาการต่างๆ เป็นต้น

3) จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมปลูกเสื่อ เนตรนารี เป็นต้น

4) จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่างๆ ฝึกการทำงานที่เกื้อประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

5) การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียน

วารี ดิระจิตร (2530 : 161 – 163) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่า กิจกรรมแต่ละชนิดย่อมมีคุณค่าในตัวของมันเองในการจัดการเรียนการสอน หากครูได้ให้ความสนใจต่อการจัดกิจกรรมแล้วก็ย่อมจะช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนของครูประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี กิจกรรมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้หลายประการด้วยกัน ดังนี้

1) กิจกรรมช่วยเร้าความสนใจของนักเรียน.

2) กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ

3) กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย

- 4) กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
- 5) กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 6) กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้มีการเคลื่อนไหว ทำให้ไม่น่าเบื่อต่อการเรียน
- 7) กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้รู้สึกสนุกสนาน
- 8) กิจกรรมจะช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 9) กิจกรรมจะช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวาง
- 10) กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของเด็ก
- 11) กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะในด้านต่างๆ
- 12) กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
- 13) กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียน
- 14) กิจกรรมจะส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักทำงานเป็นหมู่
- 15) กิจกรรมจะส่งเสริมให้เด็กเกิดความซาบซึ้งความงอกงามในเรื่องต่างๆ

ความสำคัญของกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น ทำให้มองเห็นว่ากิจกรรมที่ดีสามารถส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนหลายด้านด้วยกัน ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติ และเกิดการเรียนรู้ดังกล่าว การจัดการเรียนการสอนของครูจะสมบูรณ์ได้ก็ต้องอาศัยการจัดกิจกรรมที่ดีด้วย

จากแนวทางดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่คึกคักให้ครูดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ยึดหลักการเรียนรู้ของเด็กเป็นสำคัญ โดยคอยให้ความรู้แนะนำ สนับสนุน ตลอดจนติดตามให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุผลและมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สุชาติ ศรีสุวรรณ (2528 : ๑๑๓๓) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการนิเทศก์การศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียนและการศึกษาเอกสารของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศก์การศึกษาที่โรงเรียนประถมศึกษาจัดมากที่สุดคือ การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ครูเรื่องการวางแผนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโดยตรง

เด็ดขาด รามสูต (2529 : ๖ - ๑) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถภาพของครูพลศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหาร โรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชาพลศึกษามัย และครูพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัย พบว่า ทั้งผู้บริหาร โรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา

พลานามัย และครูพลศึกษามีความคิดเห็นว่า ครูพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีสมรรถภาพในด้านต่างๆ ต่อไปนี้อยู่ในระดับมาก คือ

ด้านหลักสูตรและวิชาการ ครูพลศึกษามีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดการแข่งขันกีฬาภายในและภายนอกโรงเรียน มีความสามารถในการตัดสินกีฬาได้ และมีความเข้าใจหลักการและปรัชญาทางพลศึกษา

ด้านการสอน ครูพลศึกษาสามารถอธิบายและสาธิตทักษะทางกีฬา สามารถจัดและปกครองชั้นเรียนได้อย่างเป็นระเบียบ มีประสิทธิภาพ มีความรู้ความเข้าใจในการสอนให้เด็กได้เล่นกีฬาได้หลายประเภท และสามารถสอนวิชาพลศึกษาให้บรรลุตามความมุ่งหมายที่วางไว้

ด้านการวัดและประเมินผล ครูพลศึกษามีน้ำใจนักกีฬา มีความเชื่อมั่นในตนเองมีความกระฉับกระเฉง แคล่วคล่องว่องไวในการปฏิบัติงาน มีอารมณ์ขันและร่าเริงแจ่มใส และมีความอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งปวง

ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ครูพลศึกษามีความรักและศรัทธาในวิชาชีพพลศึกษามีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน มีความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม และเป็นผู้เสียสละเพื่อส่วนรวม

ด้านมนุษยสัมพันธ์ ครูพลศึกษาให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนและชุมชน มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเพื่อนครูและนักเรียน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นๆ ได้ดี

ด้านการอบรม การปกครอง และการเป็นผู้นำ ครูพลศึกษามีความยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รักษาความลับของทางราชการและนักเรียนได้ดี และรู้จักหน้าที่ของตนที่มีต่อส่วนรวม

ด้านสุขภาพ ครูพลศึกษามีความภูมิใจในตนเอง และอาชีพครูพลศึกษาเป็นผู้มีสมรรถภาพทางกายดี และตระหนักในความสำคัญของการพลศึกษา และโครงการสุขภาพโรงเรียน ที่มีต่อสุขภาพทางกาย สุขภาพทางจิตของตนเองและของนักเรียน

นางเยาว์ ศรีเกตุ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาความต้องการการนิเทศก์ของครูพลศึกษาใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพทั่วไปและสภาพการนิเทศ ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการนิเทศกิจกรรมพลศึกษา ส่วนครูพลศึกษาที่เคยได้รับการนิเทศ ได้รับจากครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ครูพลศึกษาต้องการได้รับการนิเทศจากผู้เชี่ยวชาญทางพลศึกษา และศึกษานิเทศก์กรมพลศึกษา